

วารสาร มหาจุฬาราชการ

Mahachula Academic Journal

ISSN : 2408 - 1078

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๙

Vol.3 No.1 January – June 2016

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

วารสาร มหาจุฬาราชการ

Mahachula Academic Journal

ISSN : 2408 1078

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙

Vol.3. No.1 January – June 2016

● วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬาราชการ เป็นวารสารวิชาการ ราย ๖ เดือน (ปีละ ๒ ฉบับ) คือ ฉบับที่ ๑ เดือน มกราคม-มิถุนายน, ฉบับที่ ๒ เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยด้านพระพุทธศาสนา เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย ในการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยแก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิต นักศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา พระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ในขอบข่ายเนื้อหาสาขาวิชาสังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬาราชการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬาราชการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิง ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร
- ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย ๒ ท่านต่อบทความ
- ทรัพย์สินและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารมหาจุฬาราชการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทรัพย์สินของความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ วารสารมหาจุฬาราชการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● เจ้าของ

กองวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานอธิการบดี ห้อง ๓๐๕ เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ถนนพลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทรศัพท์ ๐๓๕ ๒๔๘๐๐๐ ต่อ ๘๗๗๓, โทรสาร ๐๓๕ ๒๔๘๐๑๓

www.jma.mcu.ac.th

● ที่ปรึกษาวารสารมหาจุฬาลงกรณวิชาการ

พระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.

อธิการบดี

พระศรีคัมภีร์ญาณ, ศาสตราจารย์ ดร.

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

พระสุธีธรรมาวุธ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

คณบดีคณะพุทธศาสตร์

พระครูโสภณพุทธศาสตร์, ดร.

คณบดีคณะครุศาสตร์

พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินันโท, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

● บรรณาธิการ

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รองศาสตราจารย์ ดร.

● หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายสุชนา ศิริธัญญ์

● กองบรรณาธิการ :

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ พรหมเลิศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ มั่งมีสุขศิริ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ดร.วีรชาติ นิ่มอนงค์

มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

ดร.อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ดร.วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

นายสุภฐาน สุตาจันทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารทางวิชาการ (Peer Review)

สาขาวิชา ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, ครุศาสตร์, มนุษยศาสตร์, สังคมศาสตร์

■ ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระศรีคัมภีร์ญาณ, ศาสตราจารย์ ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รองศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระสุธีวรญาณ, รองศาสตราจารย์ ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระสุธีธรรมานุวัตร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รังษิ์ สุทนต์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เริงชัย หมั่นชนะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร สุยะใจ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระกาญจน์ กนกกมลเสถ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ ศุภษร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์ ศรีดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

■ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ พิเศษ อติศักดิ์ ทองบุญ

ราชบัณฑิต

ศาสตราจารย์ ดร.วิษระ งามจิตรเจริญ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา จันทร์แก้ว

มหาวิทยาลัยบูรพา

(๕)

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชชุดา หุ่นวิไล
รองศาสตราจารย์ ดร.เมธาวี อุดมธรรมมานภาพ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
รองศาสตราจารย์ ดร.สนธิ สัตโยภาส
รองศาสตราจารย์ ดร.เสริมศรี ไชยศรี
รองศาสตราจารย์ สยาม คำปรีดา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษัตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ มั่งมีสุขศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินี ณ นคร
ดร.วีรชาติ นิมนองค์
ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตระ
ดร.มารุต พัฒนา
ดร.ชัยสิทธิ์ ทองบริสุทธิ

ดร.วันชัย สุขตาม

● ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พิธีจัญอักษร

พระมหาเอกลักษณ์ จิตตเทโว
นายสุภฐาน สุดาจันทร์
นายธานี สุวรรณประทีป
นายสุรัตน์ คำโสภา

งานสมาชิก

นายสุภฐาน สุดาจันทร์

บันทึกข้อมูล

นายจิระศักดิ์ ธารสุขกระจำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

นายสินชัย วงษ์จำนงค์
นางสาวสุจิตรา ขวดรัมย์
นายสันทัต จันทร์ทาทอง

งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

นายณพดล เพ็ญประชุม

- **นิติกร**

นายธวัช แยมปัว

- **ภาพ/ศิลปะ**

พระมหาสุระศักดิ์ ชีรวโส

- **ออกแบบปก**

นางสาวจุฬารัตน์ วิชานาติ

- **จัดรูปเล่ม**

นายสมบุญณ์ เพ่งพิศ

- **พิมพ์ที่**

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ ๑๑- ๑๗ แขวงบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐๒ ๖๒๓ ๕๖๒๔ โทรสาร ๐๒ ๖๒๓ ๕๖๒๓

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาจุฬาริชาการ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙ ได้รวบรวมบทความวิชาการของผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ของมหาวิทยาลัย รวมถึงคณาจารย์ต่างสถาบัน ร่วมส่งบทความทางวิชาการมาร่วมตีพิมพ์ เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ทำให้มีโอกาสดูได้ศึกษาพุทธธรรมและการนำไปประยุกต์กับศาสตร์สมัยใหม่ รวมถึงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามหลักคำสอนทางพระศาสนา อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม

ในครั้งนี้นักกองบรรณาธิการและคณะทำงานฝ่ายจัดทำวารสารมหาจุฬาริชาการ ได้รับเกียรติจากผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ของมหาวิทยาลัย และคณาจารย์ต่างสถาบัน ได้ส่งบทความวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์เผยแพร่ ประกอบด้วยบทความทางวิชาการ เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและปรัชญาพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และบทความวิจัย ซึ่งรายละเอียดบทความต่างๆ กองบรรณาธิการ ได้กล่าวถึงเนื้อหาของแต่ละบทความโดยสรุปภายในเล่ม ดังนี้

บทความที่ ๑ เรื่อง “พุทธวิธีการบริหารจัดการทางรัฐประศาสนศาสตร์” พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร. โดยผู้เขียนเสนอว่า การบริหารจัดการเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะจกัขุมามีปัญญามองการณ์ไกล วิธูโร มีความสามารถในการจัดการธุระต่างๆ และนิสสยสัมปันโน มีความมนุษยสัมพันธ์ดีกับผู้อื่น และการใช้อำนาจพิจารณาโครงสร้าง หน้าที่ และการปฏิบัติการ ตลอดจนทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงินวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมีการจัดการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้นๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการ โดยอาศัยผู้อื่น ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ งานบุคลากร การอำนวยการ และการกำกับดูแล โดยให้กระบวนการบริหาร อันประกอบด้วยองค์ประกอบ ๗ ประการ ที่เรียกว่าหลัก POSDCORB คือ การวางแผนงาน การจัดส่วนงานภายในองค์การ คณะทำงาน การสั่งการ ความร่วมมือประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน และงบประมาณ และการบริหารจัดการในทางพระพุทธศาสนาใช้หลักอภิปธานิยธรรม ทั้ง ๗ มีหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ เป็นต้น

บทความที่ ๒ เรื่อง “หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ” โดยพระสุนทรกิตติคุณ, ผศ. ได้เสนอว่า ผู้สูงอายุเป็นวัยแห่งความเสื่อมถอย แนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการดำเนินชีวิตที่มีองค์รวม ๓ ด้านมีชื่อว่าไตรสิกขา คือ (๑) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เรียกรวมกันว่า ศีล

(๒) การพัฒนาด้านจิต และสุขภาพให้เป็นจิตใจที่ดีงาม เข้มแข็ง มีความสุข โดยมีเจตจำนงที่เป็นกุศล และมีสภาพเอื้อพร้อมต่อการใช้งานทางปัญญา เรียกสั้นๆ ว่า สมาธิ (๓) การพัฒนาด้านปัญญา ซึ่งการดำเนินชีวิตเป็นองค์รวมนั้นทั้ง ๓ ด้านนั้นต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันอย่างต่อเนื่อง และแนวคิดหลักไตรสิกขา สามารถนำมาพัฒนา ๔ ด้าน อันได้แก่ กายภาวนา คือ การดูแลตนเองด้วยกายภาพ ศีลภาวนา คือ การดูแลตนเองด้านสัมพันธภาพกับผู้อื่น จิตภาวนา คือ การดูแลสภาวะจิตใจตนเอง และ ปัญญาภาวนา คือ การคิดพิจารณาทุกสิ่งอย่างรอบคอบ บุคคลที่ปฏิบัติตามหลักภาวนา ๔ ย่อมส่งผลให้มีความสุขดีตามมา เพราะเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมอย่างแท้จริง

บทความที่ ๓ เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์จุดเริ่มต้นชีวิตมนุษย์ตามพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา” โดย ศ.พิเศษ อติศักดิ์ ทองบุญ ได้เสนอว่า พระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเห็นว่าความเป็นมนุษย์เริ่มขึ้นในชั้นไซโกต ถ้าไซโกตมีความหมายอย่างเดียวกับกลละ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๓ ส่วนเข้าผสมกัน คือไข่ของแม่ผสมกับอสุจิของพ่อ และมีปฏิสนธิวิญญูณ เข้ามาร่วมด้วย หมายความว่า ไซโกตมีชีวิต จึงพัฒนาเป็นบลาสโตซิสต์ แล้วพัฒนาต่อไปเป็นเอมบริโอได้ ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการของกลละเป็นอัมพุทะ เป็นต้นไปจนเป็นรูปร่างมีแขน ขา และเกิด ผมหัน หนี่ง เป็นต้น ฉะนั้น การนำไซโกต หรือชิ้นส่วนของไซโกตไปทำการทดลอง จนเป็นเหตุให้ชีวิตแตกดับ ถือว่าเป็นการฆ่าชีวิตมนุษย์ ซึ่งผิดทั้งหลักศีลธรรมของศาสนาและกฎหมายบ้านเมือง

บทความที่ ๔ เรื่อง “อรรถกถาธรรมบทในสังคมไทย” โดย รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร ได้นำเสนอว่า อรรถกถาธรรมบทเป็นหนังสืออธิบายบทธรรม ที่มาในขุททกนิกาย ส่วนวันที่คณะสงฆ์ไทยใช้เป็นคู่มือเรียนบาลีเป็นสำนวนที่พระจุลลพฺพธโฆสะเรียบเรียงมาจากสังคหะธรรมรัตนาวลีของพระธรรมเสนเถระ เมื่อ พ. ศ. ๑๘๐๐ ในลังกา เนื้อหาครอบคลุมพุทธธรรม โดดเด่นทางไวยากรณ์ บาลี องค์ความรู้ด้านอื่น เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ปรัชญา เป็นต้น ผู้แต่งให้ความสำคัญไวยากรณ์ บาลี ถ้าผู้เรียนไม่เข้าใจไวยากรณ์จะไม่เข้าใจภาษาและความหมาย การอธิบายมีอุปมาอุปไมย มีตัวอย่างเพื่อให้เข้าใจชัดเจน อธิบายนามธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรม จบลงด้วยพุทธสุภาษิต ไวยากรณ์ถือได้ว่าเป็นมาตรฐาน อรรถกถาธรรมบทจึงเป็นแบบอย่างของผู้เรียนบาลี วิชาสัมพันธ์ไทย วิชาแปลมคธเป็นไทย และ วิชาแปลไทยเป็นมคธ

บทความที่ ๕ เรื่อง “วิเคราะห์ ‘คำเฝ้า’ ของคนอีสานผ่านบทพระยา” โดย ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสงค์ และ รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คำเฝ้าหรือคำพูดที่เป็นบทพระยา ซึ่งบอกเล่าถึงความคิด ความเชื่อและความเข้าใจของคนอีสาน โดยนำไปวิเคราะห์ผ่านด้านทั้งเก้าที่

(๘)

สินไซได้ประสบในระหว่างออกเดินป่า เมื่อนำคำว่าสินไซไปวิเคราะห์ผ่านทัศนะทางพุทธปรัชญาแล้ว สรุปลสาระสำคัญในเชิงความคิดได้ว่า ‘สินไซ’ เป็นคำเก่าหรือคำเรียกขานที่ใช้เรียกบุรุษผู้เป็นนักสู้ ยอดกตัญญู ผู้ดำเนินชีวิตและใช้ชีวิตอย่างมีสติ เป็นธรรมชาติอยู่เองที่ชีวิตของคนเราพอตัดสินใจทำอะไรสักอย่าง ความยุ่งยากและความลำบากมักจะเกิดพร้อมกับการตัดสินใจนั้นในทันที ในขณะที่ชีวิตดำเนินไปอารมณ์ความรู้สึกฝ่ายต่ำท่านเปรียบดังด้านเทพกนิรี ด้านนารีผล (ตัวแทนกามารมณ์) จะมารบกวนอยู่เสมอ แต่เพราะสินไซมีสติสัมปชัญญะคอยกำกับการดำเนินชีวิตและการใช้ชีวิต โดยการคอยตัด(สิน)อำนาจฝ่ายต่ำออกจากใจ ส่วนยักษ์กุมภังค์ถูกฆ่าตายก็เพราะเผลอใจต่ออำนาจฝ่ายต่ำ มีคำพูดที่แหลมคมสนับสนุนว่า สิ่งที่เกิดกับชีวิตเราก็คงเป็นเช่นนั้นแหละเป็นผู้ก่อ คนอื่นก่อได้แต่ไม่เท่ากับเราเป็นผู้ก่อ มันขึ้นมาด้วยตัวของเราเอง ดุ๋ยักษ์กุมภังค์เป็นตัวอย่าง

บทความที่ ๖ เรื่อง “การธำรงวัฒนธรรมไทยที่มีรากฐานจากพระพุทธศาสนา” โดย รศ.ดร. ประเวศ อินทองปาน ได้เสนอว่า พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยและอยู่คู่กับประเทศไทย มาไม่น้อยกว่า ๒๒๐๐ ปี โดยผ่านอาณาจักรไทยโบราณและปัจจุบัน จึงก่อให้เกิดและเป็นที่มาของ วัฒนธรรมไทยด้านต่างๆ กล่าวคือ ด้านภาษาไทย ได้รับภาษาบาลี สันสกฤต ดังภาษาที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ด้านวรรณกรรม เช่น ไตรภูมิพระร่วง พระมหาชนก และคัมภีร์พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นแหล่งใหญ่ของบทประพันธ์และกวีนิพนธ์ ด้านประเพณี เช่น วันสงกรานต์ ส่วนด้านพิธีกรรม เช่น การทำบุญตักบาตร พิธีทำบุญวันสารทไทย การเทศนามหาชาติ เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วยังมีวันสำคัญต่างๆ เช่น วันวิสาขบูชา ด้านศิลปกรรม เช่น การสร้างเจดีย์ พระปรางค์ และวัดวาอารามต่างๆ ภาพจิตรกรรมฝาผนังทั้งดงาม ละเอียดอ่อน ที่เขียนเรื่องราวในพระพุทธศาสนาและชาดกต่างๆ ด้านดนตรี ซึ่งวัดเป็นแหล่งกำเนิดและอนุรักษ์ศิลปะดนตรี ด้วยวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน จึงเป็นแหล่งกำเนิดหรือปรากฏตัวของดนตรีในโอกาสงานต่างๆ ทั้งงานมงคลและอวมงคล แม้แต่เนื้อหาเพลงลูกทุ่งไทยในอดีตก็ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา รวมทั้งด้านความเชื่อเรื่องวิญญาณ ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ ผี เทวดา เป็นต้น ทำให้วัฒนธรรมไทยมีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่โดดเด่น

บทความที่ ๗ เรื่อง “การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์” โดย ดร.วันชัย สุขตาม ซึ่งผู้เขียนได้เสนอว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้ปรับเปลี่ยนแนวความคิดเดิมที่มีมุมมองทางด้านเน้นการควบคุม ใช้วินัยเป็นการควบคุมพฤติกรรมพนักงาน รวมศูนย์กระจายอำนาจในการตัดสินใจและมองคนเป็นปัจจัยการผลิต ปรับเปลี่ยนมาเป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ต่อมา มีการบริหารคนในเชิงกลยุทธ์ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ซึ่งการปรับเปลี่ยน

กระบวนการครั้งนี้ไม่ได้เป็นการแทนที่แนวคิดเดิมแต่เป็นการเพิ่มเติมในส่วนของการบูรณาการ ทำให้กรอบความคิดในการบริหารคนถูกผนวก และบูรณาการแทรกซึมไปในทุกระดับของแผนงานขององค์กร ดังนั้น นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรจะเปลี่ยนบทบาทการทำงานจากการมุ่งกิจกรรม ไปสู่การทำงานแบบมุ่งผลลัพธ์ ให้มากขึ้นกว่าเดิม ไปสู่การทำงานแบบมุ่งผลลัพธ์ให้มากขึ้นกว่าเดิม เพราะการทำงานแบบมุ่งผลลัพธ์นั้น นอกจากจะส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิภาพขึ้นกว่าเดิมแล้ว ยังเป็นส่วนที่ทำให้สมาชิกและผู้บริหารในองค์กรเห็นคุณค่าในงานทรัพยากรมนุษย์อีกด้วย

บทความที่ ๘ เรื่อง “**เก่ง ดี มีความสุข : องค์กรในฝันกับจรรยาบรรณนักวิจัย**” โดย นางสาวรัตนทิ วิโรจน์ฤทธิ์ ได้เสนอว่า นักวิจัยที่ดีที่มีจรรยาบรรณควรมีคุณลักษณะเช่นไร ทำอย่างไรทั้งองค์กรและนักวิจัยจะอยู่ในสถานะที่เอื้อต่อกัน ทำให้นักวิจัยเป็นนักวิจัยที่เก่ง ดี และมีความสุข รวมทั้งองค์กรนั้นก็เป็นองค์กรวิจัยที่ประสบความสำเร็จและเป็นองค์กรในฝันสำหรับนักวิจัยหลายๆ คน ซึ่งเป็นบทสรุปของคุณลักษณะนักวิจัยที่เก่ง คุณลักษณะของนักวิจัยที่ดีทั้งตามรูปแบบจรรยาบรรณวิชาชีพวิจัยผสมผสานกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และลักษณะขององค์กรที่ทำให้นักวิจัยทำงานอย่างมีความสุขในทุกๆ วัน

บทความที่ ๙ เรื่อง “**แนวทางการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้รูปแบบกลวิธีการสื่อสาร**” โดย นายทวีศักดิ์ ชูมา ซึ่งผู้เขียนได้เสนอว่า ปัจจุบัน บุคคลในสังคมต้องติดต่อสื่อสารและดำเนินกิจกรรมมากขึ้น และภาษาอังกฤษถูกใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการหาข้อมูลต่างๆ และภาษาที่ใช้ในการทำงานของอาเซียน คือภาษาอังกฤษ ดังนั้น จึงที่จะต้องเร่งพัฒนาทักษะในการพูดภาษาอังกฤษให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้จะพูดภาษาอังกฤษได้ ต้องมีองค์ประกอบ ๔ อย่าง คือ (๑) รู้ด้านไวยากรณ์หรือโครงสร้าง (๒) รู้ด้านสังคม เช่น การใช้คำ การสร้างประโยคได้เหมาะสม (๓) รู้ในการใช้โครงสร้างภาษาเพื่อสื่อความหมายด้านการพูดและเขียน (๔) รู้ในการใช้กลวิธีในการสื่อสาร และต้องใช้ความพยายามที่จะเรียนรู้ฝึกฝนการพูดอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้พูดภาษาอังกฤษควรมี ๑๒ กลวิธี เช่น พูดภาษาอังกฤษ ภาษาแม่ปนกับภาษาเป้าหมาย พูดแบบแปลคำต่อคำ สร้างคำใหม่ เพราะฉะนั้น ผู้ที่ใช้กลวิธีการสื่อสารดังกล่าว จะทำให้พูดภาษาอังกฤษได้อย่างราบรื่น ช่วยให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการสื่อสารได้เป็นอย่างดี

บทความวิจัยที่ ๑๐ เรื่อง “**Buddhism in Thai life Thai model for Asean**” โดย Dr. Decha Kuppako ได้เสนอเป็นภาคภาษาอังกฤษ ซึ่งสรุปได้ว่า เมื่อว่าตามประวัติศาสตร์แล้ว ประชาชนคนไทยไม่สามารถอยู่โดยปราศจากพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นศาสนาแห่งปัญญาซึ่งเข้า

(๑๐)

มามีบทบาทสำคัญในสังคมไทยเป็นอย่างมาก ลักษณะเฉพาะของชาวพุทธไทยที่น่าทึ่งประการสำคัญอย่างหนึ่งนั่นคือการรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ในฐานะที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ พระพุทธศาสนาช่วยให้เกิดความสามัคคี ความมั่นคงและความสงบสุขของคนในชาติ ในรูปแบบของขนบธรรมเนียม ประเพณีและเทศกาลต่างๆ ซึ่งช่วยให้กลุ่มต่างๆ สามารถอยู่กันได้อย่างสมัคสมานสามัคคี ในความเป็นจริง ชีวิตของชาวไทยได้เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดกระทั่งตาย จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า แบบอย่างการดำรงชีวิตแบบไทย สามารถยึดเป็นแบบอย่างแห่งการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ในสังคมที่ใหญ่ขึ้นซึ่งเรียกว่า ประชาคมอาเซียนนี้

สำหรับรายละเอียดบทความทั้งหมดนี้ ผู้ใคร่ต่อการศึกษา สามารถค้นหาได้จากบทความดังกล่าวในวารสารเล่มนี้ และพบกันอีกในวารสารมหาจุฬาวชิการ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๙

(พระมหาพรหม ธรรมหาโส, รศ.ดร.)

บรรณาธิการ

วารสารมหาจุฬาวชิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(๖)
พุทธวิธีการบริหารจัดการทางรัฐประศาสนศาสตร์	
พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร.	๑
หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ	
พระสุนทรกิตติคุณ, ผศ.	๑๑
ศึกษาวิเคราะห์จุดเริ่มต้นชีวิตมนุษย์ตามทฤษฎีทางพระพุทธศาสนา	
ศ.พิเศษอดิศักดิ์ ทองบุญ	๒๖
อรรถกถาธรรมบทในสังคมไทย	
รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร	๓๖
วิเคราะห์ “คำเว่า” ของคนอีสานผ่านบทพระยา	
ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสงค์ และ รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์	๕๒
การดำรงวัฒนธรรมไทยที่มีรากฐานจากพระพุทธศาสนา	
รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน	๖๘
การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์	
ดร.วันชัย สุขตาม	๘๖
เก่ง ดี มีความสุข : องค์กรในฝันกับจรรยาบรรณนักวิจัย	
รัตน์ที วิโรจน์ฤทธิ์	๑๐๕
แนวทางการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้รูปแบบกลวิธีการสื่อสาร	
ทวีศักดิ์ ชูมา	๑๒๕
Buddhism in Thai life Thai model for Asean	
Dr.Decha Kuppako	๑๓๘
บทวิจารณ์หนังสือ คิดบวก : พลังความคิดที่ยิ่งใหญ่ พลิกสู่ชัยชนะอย่างน่าทึ่ง	๑๕๙
สุชนา ศิริธัญญาร	

(๑๒)

ภาคผนวก

- คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	๑๖๖
- แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงในวารสารมหาจุฬาริชาการ	๑๗๒
- หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสารมหาจุฬาริชาการ	๑๗๔
- ขั้นตอนการดำเนินงานของวารสารมหาจุฬาริชาการ	๑๗๕

พุทธวิธีการบริหารจัดการทางรัฐประศาสนศาสตร์

Buddhist Management in Public Administration

พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร.

Asst.Prof.,Dr.Phratheppariyattimethee

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะจักขุมา วิรุโธและนิสสัยสัมมปันโน และการใช้อำนาจพิจารณาโครงสร้าง หน้าที่ และการปฏิบัติการ ตลอดจนทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมีการจัดการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้นๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการ โดยอาศัยผู้อื่น ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ งานบุคลากร การอำนวยความสะดวก และการกำกับดูแลเรียกว่าหลัก POSDCORB การบริหารจัดการภาครัฐจะยึดหลักธรรมาภิบาล การบริหารจัดการในทางพระพุทธศาสนาใช้หลักอปริหานิยธรรม

คำสำคัญ : พุทธวิธี, การบริหารจัดการ, รัฐประศาสนศาสตร์

Abstract

The management is the process that an administrator who has conceptual, technical and human relation characteristics, and exercising the power to consider the structure, duty and operation, including different resources such as human resource, money, material and equipment that have existed or expecting to have existed. The management of the institutes or such organizations must proceed to the destination as needed by depending upon other persons that consist of making plans, managing organizations, personnel works, providing convenience and supervision that are called POSDCORB. The management of the government follows the principle of good governance. But the management in Buddhism uses APARIHANIYADHAMMA (things leading never to decline but only to prosperity; conditions of welfare).

Keywords: Buddhist Way, Management, Public Administration

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง เรื่องแห่งการเปลี่ยนแปลง นั่นคือ ความเป็นจริงของสังคมใหม่ที่มีปัญหาท้าทายที่สำคัญสำหรับ องค์กร ผู้บริหาร หรือแม้กระทั่งคนทำงานทุกๆ คน ความรู้ความสามารถที่ทุกคนมีอยู่ จะสามารถจัดการกับปัญหาที่ท้าทายที่ปรากฏอยู่ เพื่อสร้างเป็นโอกาสให้กับองค์กรและตัวเราเองได้อย่างไร โดยเน้นหนักในเรื่องของการปฏิบัติโดยแท้ ตั้งแต่อดีตได้มีการออกแบบโครงสร้างองค์กร หลักการบริหารองค์กรไว้มากมาย แต่เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป รูปแบบการบริหาร บางอย่างอาจไม่มีประโยชน์หรือไม่เป็นจริง ในยุคหนึ่งบางสังคมมองการบริหารเป็นเรื่องต้องห้าม แต่ในบางยุคสังคมมองการบริหารเป็นเรื่องที่ชอบธรรม จากอดีตที่ค้นหาหลักการบริหารที่ถูกต้องเพียงอย่างเดียว หรือโครงสร้างองค์กรที่ถูกต้องเพียงอย่างเดียวได้เปลี่ยนไปแล้ว

ในการจัดโครงสร้างองค์กรนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ และจำเป็นที่ต้องศึกษาจุดอ่อนหรือข้อจำกัดขององค์กรต่างๆ ว่างานประเภทใดเหมาะสมมากที่สุดหรือน้อยที่สุด เพราะเมื่อองค์กรสามารถมีโครงสร้างที่เหมาะสมแล้ว เท่ากับเป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ของคนในองค์กรไว้อย่างชัดเจน และมีการบริหารคนที่ถูกต้อง การจัดการ (Management) เป็นกระบวนการต่างๆ ในการทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมี ๕ ขั้นตอนตั้งแต่การวางแผน การจัดการองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงานและการควบคุม เป็นเครื่องมือสำคัญ โดยมีทักษะของผู้บริหารหรือเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จนั่นเอง ในบทความนี้ ผู้เขียนขอนำเสนอพุทธวิธีการบริหารจัดการทางรัฐประศาสนศาสตร์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

พุทธวิธีการบริหารจัดการทางรัฐประศาสนศาสตร์

การบริหารมีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Administatrar” หมายถึง ช่วยเหลือ (Assist) หรือ อำนาจการ (Direct) การบริหารหลายๆ ความหมายอาจสัมพันธ์ใกล้เคียงกับคำว่า “Minister” หมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ความหมายดั้งเดิมของคำว่า Administer อาจกล่าวโดยย่อๆ ว่า เป็นการติดตามดูแลสิ่งต่างๆ และคำจำกัดความง่ายๆ ที่ทันสมัยคือ “การทำงานให้สำเร็จ” การบริหาร (Administration) และ การจัดการ (Management) ทั้ง ๒ คำมีความหมายใกล้เคียงกัน แต่นิยมใช้ต่างสถานการณ์กัน กล่าวคือ “การบริหาร” มักใช้กับการบริหารกิจการสาธารณะ หรือการบริหารราชการ ส่วนคำว่า “การจัดการ” มักใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน เนื่องจากการศึกษาเป็นกิจการที่มุ่งประโยชน์สาธารณะ และจัดเป็นส่วนของราชการเราจึงใช้คำว่าบริหารจัดการ ซึ่งการบริหาร หมายถึง บริการ

ประเภทหนึ่งที่จะช่วยให้กลุ่มบุคคลร่วมกันทำภารกิจได้บรรลุตามเป้าหมาย ส่วนคำว่าจัดการ หมายถึง กระบวนการกิจกรรม ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการขององค์กรธุรกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยสรุปการบริหารหรือการจัดการโดยทั่วๆ ไปเป็นคำที่มีความหมายใช้แทนกันได้ นักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารหลายทัศนะแตกต่างกัน โดยมีคุณธรรมสำหรับนักบริหารว่า นักบริหารจะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ คือ

๑. จักขุมา หมายถึง ต้องมีปัญญามองการณ์ไกล ต้องเป็นผู้ฉลาดสามารถในการวางแผนและฉลาดในการใช้คน คุณลักษณะข้อนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill

๒. วิจิโร หมายถึง ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการจัดการธุระต่างๆ หรือกิจกรรมทั้งปวงได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ข้อนี้ตรงกับคำว่า Technical Skill

๓. นิสสยสมปนโน^๑ หมายถึง เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับเพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่นซึ่งเป็นทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill

คุณลักษณะทั้ง ๓ ประการนี้ มีความสำคัญมากน้อยต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความแตกต่างของนักบริหารถ้าเป็นนักบริหารระดับต้นจะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะข้อ ๒. วิจิโร และข้อ ๓. นิสสยสมปนโน เพราะต้องลงมือปฏิบัติงานร่วมกับผู้ร่วมงานหรือทีมงานอย่างใกล้ชิด แต่อย่างไรก็ตามผู้บริหารระดับต้นจำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะข้อ ๑. จักขุมา ไปด้วย ก็คือการพัฒนาปัญญาเพื่อเตรียมพร้อมเลื่อนขั้นสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับกลางต่อไปจากคุณลักษณะและทักษะของผู้บริหารระดับต่างๆ ตามที่ได้กล่าวถึง^๒

การบริหารจัดการเป็นศาสตร์ที่ต้องใช้ศิลป์และเทคนิคอย่างสูง เพื่อการวินิจฉัยตัดสินใจในกระบวนการวางแผนและการควบคุมการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพต่องานนั้น ภาระหน้าที่ของบุคคลใดๆ ที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายใน (ทั้งที่เป็นคน วัสดุ เงินทุน ฯลฯ) ของกลุ่มหรือหน่วยงาน เพื่อให้กลุ่มดังกล่าวสามารถทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการบริหาร (Administration Resources) มาประกอบตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารและหน้าที่ของนักบริหารไว้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น นักบริหารมีหน้าที่วางแผนจัดองค์การอำนวยการ

^๑ อด.ด.ก.(ไทย) ๒๐/๒๐/๑๖๔.

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๙๗.

ควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มีการกำหนดแนวทางหรือนโยบายการสั่งการการอำนวยความสะดวกและการตรวจสอบให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ เป็นกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาทำงานร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายๆอย่างร่วมกัน การบริหารจัดการ คือ การทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การโดยมีหลักการคือ (๑) ต้องมีองค์การ (Organization) และองค์การนั้นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) อันแน่ชัด (๒) ต้องมีคนทำงานร่วมกันคนเป็นส่วนสำคัญในการบริหารหรือการทำงาน (๓) ต้องมีทรัพยากรในการบริหารซึ่งนอกจากคน (Man) แล้วจะต้องมีทรัพยากรอื่นๆที่สำคัญได้แก่เงิน (Money) วัสดุ (Material) ในการทำงาน (๔) ต้องมีการจัดการในการบริหารหรือการทำงานเพื่อให้การทำงานเป็นไปโดยราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์

การบริหารจัดการเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจตลอดจนทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมีการจัดการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้นๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทำงานเพื่อจุดประสงค์อย่างเดียวกัน งานของหัวหน้าหรือผู้นำที่จะต้องกระทำเพื่อให้กลุ่มต่างๆที่มีคนหมู่มากมาอยู่รวมกันและร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จนสำเร็จผลได้โดยประสิทธิภาพ” การบริหารหรือการจัดการคือกระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงานมีเงินทุนเครื่องจักรและวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบด้วย การบริหารคือศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์จากภายในองค์การและจากนอกองค์การเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการวางแผนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

ดังที่พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวว่า การบริหารจัดการเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น โดยที่ผู้บริหารต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายอย่างในการทำงาน องค์ประกอบพื้นฐานเหล่านี้เรียกเป็นตัวย่อ คือ POSDC มีรายละเอียด ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้สำเร็จ ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์การ

๒. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์การ มีการแบ่งงานกันทำและกระจายอำนาจ

๓. งานบุคลากร (Staffing) เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. การอำนวยการ (Directing) เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

๕. การกำกับดูแล (Controlling) เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์การ รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์การ

แนวคิดนี้สอดคล้องกับความคิดของศาสตราจารย์ ลูเธอร์ กุลลิค และ ศาสตราจารย์ ลินดัล เออร์วิค (Luther Gulick and Lyndall Urwick) ชาวอังกฤษ ที่ได้เสนอรายงานเรื่อง ศาสตร์แห่งการบริหาร (Paper on the Science of Administration) ในปี ค.ศ. 1937 ว่า กระบวนการบริหารต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๗ ประการ เรียกว่า POSDCORB มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. P = Planning หมายถึง การวางแผนงาน ซึ่งต้องคำนึงถึง นโยบาย (Policy) ทั้งนี้เพื่อให้แผนงานที่วางขึ้นไว้มีความสอดคล้องกันในการดำเนินงานแผนเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับการใช้ความรู้ในทางวิชาการและวิจารณ์ญาณวินิจฉัยเหตุการณ์ในอนาคต แล้วกำหนดวิธีการโดยถูกต้องอย่างมีเหตุผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยถูกต้องและสมบูรณ์

๒. O = Organizing หมายถึง การจัดส่วนงานภายในองค์การ ซึ่งในการศึกษาบางแห่งก็พิจารณารวมไปกับการปฏิบัติงาน หรือวิธีการจัดการด้วย เรื่องการจัดแบ่งส่วนงานนี้ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เช่น แบ่งงาน (Division of Work) เป็น กรม กอง แผนก โดยอาศัยปริมาณงาน คุณภาพของงาน หรือ การจัดตามลักษณะของงานเฉพาะอย่าง (Specialization) ก็ได้ นอกจากนี้ อาจพิจารณาในแง่ของการควบคุม (Control) หรือพิจารณาในแง่หน่วยงาน เช่น หน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานสนับสนุน (Auxiliary) ก็ได้ นอกจากนี้ยังรวมถึงการปรับปรุงองค์การบริหารให้ดีขึ้นด้วย

๓. S = Staffing หมายถึง การจัดการบุคลากรและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงานที่แบ่งไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง หมายถึงการจัดการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานให้เหมาะสม (Competent men for competent job) และรวมถึงการที่จะเสริมสร้างและดำรงสัมพันธภาพในการทำงานของคนงานและพนักงานด้วย

๔. D=Directing หมายถึง การศึกษาวิธีการอำนวยการรวมทั้งควบคุมงานและนิเทศงาน ตลอดจน จินตศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) และการจูงใจ (Motivation) เป็นต้น การอำนวยการนี้ยังรวมถึงการวินิจฉัยสั่งการ (Decision Making) ซึ่งต้องอาศัย วิทยาการสมัยใหม่มาช่วยด้วย

๕. Co = Coordinating หมายถึง ความร่วมมือประสานงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไป ด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะช่วยให้การประสานงานดีขึ้น เพื่อช่วย แก้ปัญหาที่ขัดข้องในการทำงาน เป็นเรื่องที่ผู้บังคับบัญชาต้องจัดระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงานและ ระหว่างผู้ปฏิบัติงานในระดับต่างๆด้วยและยังรวมถึงการสื่อสาร (Communication) อีกด้วย

๖. R = Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) รวมถึงการสื่อสารระหว่างหน่วยงานกับประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยความสำคัญ ของรายงานนั้นจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความจริง

๗. B = Budgeting หมายถึง งบประมาณ โดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการ บริหารเกี่ยวกับงบประมาณและรายการเงิน ตลอดจนใช้วิธีการงบประมาณเป็นแผนงาน เป็นเครื่องมือ ในการควบคุมงาน

การบริหารจัดการภาครัฐมีความสมบูรณ์มากขึ้น รัฐบาลไทยได้กำหนดนโยบายการทำงานขึ้น ได้แก่ หลักธรรมาภิบาล ซึ่งระบุไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการ บ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๒ ระเบียบนี้มีผลบังคับกับหน่วยงานของรัฐตั้งแต่วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๒ เป็นต้นมา โดยกำหนดให้ทุก หน่วยงานของรัฐดำเนินการบริหารจัดการโดยยึดหลัก ๖ ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งองค์การทั้งภาค รัฐและเอกชน รวมถึงสถานศึกษา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ในหน่วยงานของตน สำหรับผู้บริหาร หน่วยงานที่มีการบริหารจัดการเชิงพุทธควรพิจารณานำมาปรับใช้

การบริหารจัดการในทางพระพุทธศาสนานั้น คำศัพท์จริงๆที่ระบุถึงกรอบแนวคิดดังกล่าว นั้น ไม่ใช่จะมีแต่คำที่นำมา ใช้เรียกองค์กรของพระองค์นั้นว่า “สังฆะ” หมายถึง หมู่ หรือชุมชน หมู่หรือชุมชน ที่จะเป็นสงฆ์ ก็คือหมู่หรือชุมชนที่มีการจัดตั้งวางระบบระเบียบเป็นอย่างดี มีอุดมคติ มีจุดมุ่งหมาย ว่า จะอยู่ร่วมกันด้วยความสงบ เพื่อประพฤติปฏิบัติกระทำความดีที่พึงงาม อย่างพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ก็คือชุมชนที่อยู่ร่วมกันเพื่อเจริญไตรสิกขา เพื่อจะได้ฝึกฝนตนให้เจริญองกามขึ้นในศีล สมาธิ ปัญญาหรือ หมายถึง หมู่หรือชุมชน หมายความว่า ต้องมีคนจำนวนหนึ่งมารวมกันไม่ใช่คนเดียว ดังนั้น สงฆ์ก็คือ